

1974 Jan. 6.

AMERIKAI MAGYAR VILÁG

(Az ötven esztendővel ezelőtt történt, 1923-as Hitler-puccs történetét és kudarcát értékes cikkben írta meg Demaire (Demeter) Ödön. A cikk, amelyet a Washington Star-News nagy napilap közölt, nem foglalkozik a híres forradalmi kísérlet magyar vonatkozásaival, pedig ilyenek is voltak. Az alábbi cikk a korabeli budapesti, bécsi, berlini és prágai lapok közleményei alapján készült, felhasználva a magyar országgyűlési napló adatait is, a New York Times híreivel együtt. Az író sehol sem szövi bele a saját megállapításait.)

Az 1923-as Hitler-puccs és a magyarok

Írta: VASVÁRY ÖDÖN

1923 november 7-én, dr. Ulaín ^{Jerenc} ~~Antal~~ országgyűlési képviselő, budapesti ügyvéd a magyar fővárosból gyorsvonattal Bécsbe utazott, nem tudva, hogy a vonaton két magyar detektív is utazik. Bécsbe érkezve, a vonatról leszálló Ulaínt a detektívek letartóztatták és visszakísérték Budapestre. A nála lévő összes iratokat elko-bozták.

Vasváry Ödön

Ulaín képviselő, mentelmi jogára hivatkozva, tiltakozott a letartóztatás ellen: parlamenti tagot csak akkor lehetett letartóztatni, ha az országgyűlés felfüggesztette a mentelmi jogot. Megengedték, hogy beszéljen barátjával, Eckhart Tibor képviselővel, akit az eset "felizgatott". A beszélgetés hosszú ideig tartott. Pár nap múlva az országgyűlés felfüggesztette Ulaín mentelmi jogát, ami ellen Eckhardt képviselő "kisebbségi tiltakozást" jelentett be.

Még aznap letartóztatták dr. Szemere Béla gyermekorvost, a Gyermekkórház igazgatóját, valamint Bobula Titusz építész, aki abban az időben Budapesten egy "Amerika" nevű antiszemita lapot adott ki, az amerikai autógyáros, Ford segítségével.

A három embert a fennálló politikai rendszer elleni összeesküvéssel vádolták, amely a nemzet biztonságát veszélyezteti.

Másnap az összes budapesti lapok foglalkoztak az esettel, hangoztatva, hogy az összeesküvési terveket gondosan kidolgozták, úgy hogy azoknak megtörténeése pontosan egybeessék a müncheni és bécsi tervezett eseményekkel. A "Pester Llyod" ezt a főcímet adta a tudósításnak: "Ezt tervezték Ulain és Hitler Magyarország számára is."

Pár nap mulva, november 12-én a pesti rendőrség letartóztatott egy Fritz Döhmel nevű németet, aki saját bevallása szerint Hitler és a német náci vezetők megbízásából érkezett a magyar fővárosba. Döhmel Hitler ajánló levelével az "Ébredő Magyarok" vezetőihez ment, akik nagy lelkesedéssel fogadták.

A budapesti lapok tudtak Döhmel tevékenységéről és már november 3-án közölték annak a "megállapodásnak" szövegét, amit a bajor náci magyar szövetségeikkel kötöttek. Ezt a megállapodást Döhmel, dr. Szemere és Bobula irták alá. A megállapodásnak három fő pontja volt:

1. Magyarország 1914-es határainak visszaállítására.
2. A Bethlen-kormány megbuktatása.
3. A magyarországi zsidók véres kiirtása. ("Blutige Vernichtung der Juden Ungarns.")

Volt egy másik "államszerződés" is (Staatsvertrag), amely szerint a következő magyar kormány, Gömbös Gyulával az élén, nemcsak buzá szállítmányokkal fogja segíteni a leendő Hitler-kormányt, hanem magyar hadsereget is fog kül-

deni Bajorországba. Hitler ugyanakkor garantálta, hogy Swastika katonaságot fog küldeni Magyarországra, hogy segítségére legyen a magyar "fajvédőknek" és helyreállítsa a "rendet" az országban.

A leendő Gömbös kormányban Eckhardt Tibor lesz a külügy- Ulain a belügy-, Nagyatádi Szabó István a földművelésügy minisztere és dr. Szemere népjóléti miniszter. Bobulának a washingtoni magyar nagykövetséget helyezték kilátásba.

Rögtön a müncheni, egyébként sikertelen puccs után, amikor annak eredménye még bizonytalan volt és egyesek győzelemnek gondolták, Eckhardt cikket irt a budapesti "A Nép" című lapba. Örömenek adott kifejezést a "győzelem" felett, külön kihangsúlyozva, hogy előzetesen kapcsolatban volt a puccs vezetőivel. A cikkel a magyar minisztertanács is foglalkozott.

A letartóztatásokat Döhmel maga tette lehetővé. Röviddel Budapestre érkezése után ő maga mondta el a terveket a rendőrségen, átadva a birtokában levő összes irományokat.

A budapesti rendőrhatóságok külön megbízottat küldtek Münchenbe, hogy Döhmel állításait ellenőrizzék. Az állítások igaznak bizonyultak. Kiderült, hogy a müncheni puccs után Hitler maga is Budapestre akart menni.

Döhmel érintkezése a pesti rendőrséggel meg lehetős titokban folyt, úgy hogy a lapok nem igen tudták a részleteket megismerni. Egyes részletek azonban kiszivárogtak, amiket a lapok közöltek is, főleg annak az országgyűlési beszédnek révén, amelyet Pakots József képviselő mondott, amiket azután a bécsi és prágai német lapok is közöltek.

Pakots beszéde 1924 január 14-én hangzott el. A képviselő rámutatott, hogy a puccsterv főszereplői Ulain, Szemere, Bobula és Eckhardt voltak. Elsorolta a tervek főbb részleteit, amelyek között ott volt a 220 kimagasló magyar politikai személy kivégzése, vasuti sztrájk, és véres zsidóellenes program. Ulain náci tiszteket hoz át, akik Bobula vendégei lesznek, stb.

Döhmel vallomását az egyik bécsi lap közölte szó szerint. Egyik része, németből fordítva, így hangzik:

“November 6-án felkerestem Ulaint, hogy megbeszéljem vele az államszerződés részleteit. Ulain ekkor egy levelet adott át, hogy Rómába vigyem, de a levelet én Hetényi urnak (a budapesti rendőrfőkapitánynak) adtam át. Augusztusban és szeptemberben megbeszéléseket folytattam Bobulával, aki megemlítette, hogy Eckhardtot megnyerték a mozgalomnak, hogy ez igen nagy eredmény, mert Eckhardtnak erős befolyása van Gömbösre.”

Pakots mellett természetesen más tisztviselők is foglalkoztak az ügyvel, főképpen Propper és Rupprecht, akik szerint Eckhardtot is le kellene tartóztatni. Eckhardt a nemzetgyűlési napló szerint beismerte, hogy ő is Münchenbe akart menni. (Nemzetgyűlési Napló, 17. kötet, 113-148, 208-219 oldalak, 1923 nov. 17.) Másnap már a külföldi lapok közölték Eckhardt beszédét, amelyben többek között a következőket mondta, mint a kisebbség vezetője:

1923

“Igen, én magam is nyíltan készültem rá, hogy elmegyek Münchenbe, amint hogy eltökélt szándékom elmenni mindenhová, ahol nacionalista körökkel összeköttetésbe tudok lépni. De többet is mondok: nekem már vannak ilyen kapcsolataim és lesznek a jövőben is . . .”

December 17-én Eckhardtot az Ébredő Magyarok elnökévé választották. Beiktató beszédében kijelentette, hogy más országok nacionalista köreiből is kapcsolatba fog lépni, hogy egy új Fehér Keresztény Internacionálét létesítsenek. Ez az új Internacionálé a közeljövőben Budapesten fogja megtartani alakuló kongresszusát.

A külföldi lapok az esettel kapcsolatban gyakran emlegették, hogy a “legmagasabb körök” sok kísérletet tettek abban az irányban, hogy Ulaint és társait a súlyosabb büntetéstől megmentseék. Állítólag maga Horthy is közbenjárt az érdekében.

A kísérletek eredménnyel jártak. 1924. január 23-án Ulaint, Szemerét és Bobulát hat heti államfogházra ítélték, amivel a párbaj és a kisebb sajtóvétségeket szokták büntetni. (Herczeg Ferenc és Ady Endre is ültek így.) Az enyhe büntetés indokolása az volt, hogy a vádlottak hazafias motívumok következtében cselekedtek, az okozott kár nem volt nagy, nagyon kevés követőjük és fegyverük volt, stb.

Hitlernek ez az első kísérlete nem sikerült. Tíz év múlva azonban ő győzött. A többit az egész világ tudja.

